

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ИЗКАЗВАНЕ НА ОМБУДСМАНА МАЯ МАНОЛОВА НА
ЗАКЛЮЧИТЕЛНАТА КОНФЕРЕНЦИЯТА „СТРУКТУРЕН ДИАЛОГ ЗА
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА, ДОПЪЛНИТЕЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ И
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО“, ОРГАНИЗИРАНА ОТ
НАЦИОНАЛНО СДРУЖЕНИЕ „МЛАДЕЖКИ ГЛАС“**

21 ноември 2017 г., зала „София“, „Гранд хотел София“

ДАМИ И ГОСПОДА,

УВАЖАЕМИ ОРГАНИЗАТОРИ,

УВАЖАЕМИ ГОСТИ,

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ИНСТИТУЦИИТЕ,

Г-ЖО ГЕОРГИЕВА,

Г-Н БАНЧЕВ, ПРОФЕСОРЕ,

Благодаря за поканата! За мен е чест и удоволствие да участвам в днешната дискусия, заради огромния респект, който изпитвам към организацията „Младежки глас“. Организация, чиито каузи споделям. Вашите каузи уважаеми младежи, са и мои каузи. Подкрепата на младите хора за това да останат да живеят в България, за това да отглеждат децата си и да израстват в кариерата, и в професията, са сред най-смислените цели, които съм си поставяла като омбудсман и които реализираме заедно.

За мен наистина е особено приятно да съм с Вас на форум, в кампания, да преследваме някаква определена цел, но също така и да Ви срещам някъде из държавата, в многобройните кътчета на България.

Използвам случая да разкажа една моя много запомняща се среща в наводнените райони на Бургаско, когато обикалях района и се срещам с хора, в едно от най-пострадалите населени места с. Черни връх, в Община Камено. На входа на нищото, в детската градина, която бе напълно унищожена от

природното бедствие, видях една крехка фигурка, на една симпатична млада девойка, която се оказа директорката на тази детска градина и която с голямо самочувствие ми каза: „Аз съм от „Младежки глас“. Сега, по една случайност, тази девойка седи до мен на тази маса, а пък институцията на омбудсмана се зае с възстановяването на детската градина. Тя отново, преди малко, успя да ме изненада, като я питам как вървят ремонтите, които ние подкрепяме със средства, събрани от кампанията ни за Великден, ще стане ли готова за Коледа, тя казва: „Напротив до края на този месец ще приключим с ремонтите“. Т.е. така се работи, така работят в „Младежки глас“. Използвам случая, че тук има представител на институциите, така се очаква да работят и българските институции.

Няколко думи за темата. Отново сте в десетката, защото темите, свързани с образованието, квалификацията, младежкото предприемачество, са най-важните теми, от които зависи решаването на всички останали проблеми. Като започнем от демографската криза и свършим с икономическия растеж.

Извадила съм си някои числа. Наистина се занимавах няколко часа, за да си дам сметка колко важна е тази тема. И всъщност, числата са достатъчно красноречиви. По данни на различни неправителствени организации, България е в челото от страните на Европейския съюз по брой младежи, които нито учат, нито работят, нито се обучават, като различните неправителствени организации споменават числа в рамките между 170 000 до 350 000 млади хора, които не работят, не учат и не се обучават. Според данни на ММС това носи загуби на България средно годишно около 2 млрд. лв. Структурата на младите хора, които не работят, не учат и не се обучават – 64% от тях живеят в село или в малък град. Ако направим връзка образование – реализация се вижда, че едва 0,7% от младите хора, които са с начално образование работят, с основно 5,2%, а вече със средно образование - това са 58,3%. Едни други много интересни и красноречиви числа за отпадащите от образователната система млади хора, звучат много стряскащо. Към 1 септември 2017 г. 206 378 ученици на възраст между 5 и 18 години са отпаднали от училище или никога не са били записани. Сега, след кампанията, която направи правителството с участието на всички институции, за тази учебна година са успели да се върнат в клас 17 300 деца, което е успех.

Опитах се да направя един анализ за причините за тази ситуация и си признавам, че като бивш народен представител основно съм изкушена да преглеждам законодателството, а също така и начина, по който то се прилага, вече като омбудсман и основно се сблъсках със стряскащи данни.

Например, за т. нар. кампания „Младежка гаранция“, която беше промотирана от Европейската комисия и която предостави на България над 230 млн. лв. за заетост на млади хора за периода 2014-2020 г. Съпоставката между това как се използват парите от „Младежката гаранция“ в България и в

останалите европейски страни показва, че в България само 36% от младите хора, които отговарят на условията, са обхванати от тази подкрепа. Едно още по-страшаво число – само 23% от наетите по тази програма остават трайно работещи, учещи или допълнително квалифициращи се. Само припомням, това е една възможност, която беше заложена и в законодателството – млади хора, които не работят, не учат, да бъдат ангажирани от фирми, като държавата плаща заплатите, заплаща осигуровките за срок от 4 или от 6 месеца, като работещи, стажанти, обучаващи се. В крайна сметка се оказва, че след като изтече срокът на „Младежката гаранция“ – младите хора отново са на улицата.

Какви са решенията? На първо място, аз бих поставила националната кауза за задържане на децата в училище и завръщане на всички, които не са обхванати от образователната система. Защото е факт, че на съвременния пазар на труда няма място за хора с ниско образование, за хора с начално образование, особено за млади хора. Така че младите хора, които отпадат от училище преди IX клас на практика, са обречени през целия си живот да бъдат извън пазара на труда.

Ако направим анализ на данните за безработицата в България се оказва, че 90 000 безработни и 530 000 неактивни лица са с основно и по-ниско образование. Това е потенциално работна сила, която ако бъде образована, би допринесла изключително много, включително за икономическия растеж.

Използвах данни на други интелигентни млади хора, които прилагат сравнителни статистики, свързани с останалите европейски страни, доказват, че ако се повиши престоя на ранно отпадналите деца с 2-3 години в училище, ако се намали на половина броя на децата, които не завършват средно образование, то може да имаме между 10% и 20% по-висок размер на brutния вътрешен продукт /БВП/ след 20 г., което на фона на Вашата възраст, 20 г. си е една обзрима кратка перспектива.

Следващото, което според мен е много важно и очаквам да има дискусия, е дуалното образование. Един от основните проблеми за младежката безработица е свързан с липсата на практическа подготовка, на практически умения на един млад човек, който завършва висше или средно специално образование с очакванията на бизнеса на фирмата, в която започва работа. Отново по данни, този път на Българската търговско-промишлена палата, само 13% от фирмите са доволни от качеството на висшето образование на младите хора, които наемат на работа. Така че дуално образование, с по-голяма практическа насоченост, е едно от решенията за активна реализация на младите хора.

Другата възможност за преодоляване на тези проблеми, безспорно е предприемачеството и стимулирането на младежкото предприемачество. Поздравявам Ви за анализа на тази тема. Смятам, че е задължително държавата

да вложи повече усилия за подкрепа и стимулиране на младежкото предприемачество, което означава обучения, включително за това как се прави бизнес план, как се започва бизнес, опростяване на всички административни процедури и не на последно място, даже бих казала на първо – облекчения при кредитиране на младежки фирми, поне през първите години на тяхната работа. Като тук ще ударите на камък, ще бъде много трудно, защото кампанията, която заедно проведохме за намаляване на лихвения процент при студентското кредитиране, завърши неуспешно. Това е една от кампаниите, които не съм довършила докрай. Тук е и Яна Вангелова – председател на НПСС. Заедно се опитахме да убедим народните представители, че 7% лихвен процент за кредити за студенти, които са на 100% гарантирани от държавата и не носят никакъв риск на банките, на практика не е никаква подкрепа. При положение, че и анализът към онзи момент, това беше точно преди една година, показваше, че 4-те банки, които отпускат студентски кредити, имат среден лихвен процент от 7%, т.е. те не правеха абсолютно никакъв реверанс на студентите. Напротив, имаха едни кредитополучатели, които са абсолютно гарантирани от държавата. Така че, според мен, трябва да продължим заедно тези каузи. Първо, срещу това банките да печелят прекомерно и от студентите и второ, с разбиране от необходимостта от икономическо развитие и участие на младите хора в икономиката на България, да помислят за преференции при младежка предприемаческа дейност. Но най-добре е това да бъде облечено в закон, така че, добре, че тук има представители на Народното събрание.

Аз спирам до тук, защото очаквам да има много интересни мнения и съм готова да се включа!